

EERSTE INTERUNIVERSITAIRE MASTERCLASS 'CULTUUR EN RELIGIE'

HERVORMING. NUT EN ONNUT VAN EEN GELADEN BEGRIP

Antwerpen, 17-18 september 2012

Wie onderzoek verricht op het vlak van de geschiedenis van de religie komt vroeg of laat onvermijdelijk het begrip 'hervorming' tegen. Alom bekende reformaties als de Gregoriaanse hervorming in de elfde en de twaalfde eeuw en de protestantse en katholieke hervormingen in de zestiende eeuw, staan als bakens van transformatie gebeiteld in de cultuurgeschiedenis. Of ze in de contemporaine bronnen ook daadwerkelijk als dusdanig, als 'reformatie', werden herkend en geduid, is echter minder duidelijk. Alleszins blijken ook buiten deze twee markante perioden begrippen als *renovatio*, *reformatio*, *restauratio* veelvuldig in de bronnen voor te komen. Waar ze dan precies voor staan, is vaak moeilijk te vatten. Tegelijkertijd treedt 'dé hervorming' of 'dé reformatie' vaak op als soort transhistorisch fenomeen waarvan wordt verondersteld dat zij als een tektonische plaat de beweging was van zowat alle aspecten van de historische werkelijkheid. Zo wordt de doorwerking van het Concilie van Trente vaak gebruikt als *passé-partout* om vervelende, complexe en anders onverklaarbare fenomenen te verklaren. Met andere woorden: hoewel het vaak moeilijk is om het begrip 'hervorming' in de cultuurgeschiedenis en religieuze geschiedenis precies te vatten, wordt het hervormingsnarratief (al te?) makkelijk ingezet als een verklarend argument.

Deze masterclass, een initiatief van het Ruusbroecgenootschap, biedt aan jonge onderzoekers en hun begeleiders de gelegenheid om te reflecteren over de rol, het nut en het wezen van het gegeven 'hervorming' in hun onderzoek. Het programma bestaat uit twee dagen die op hun beurt uit drie delen bestaan. Een keynotespeaker vat de dag aan met een inleidende lezing over een aspect van de historiografie van hervormingen. In het tweede luik worden enkele klassieke, spraakmakende of inspirerende artikels of hoofdstukken over 'hervorming' besproken. Om dit gesprek in goede banen te leiden worden per tekst vooraf één of twee (post-)doctorandi aangeduid om de grote lijnen en belangrijkste ideeën van de auteur in kwestie aan de groep voor te stellen. Daarnaast treedt er per tekst of cluster teksten een begeleider op als moderator. Het derde luik bestaat uit presentaties van doctoraatsstudenten die een casus voorstellen. Ze demonstreren welke sporen van 'hervorming' zij in hun bronnenmateriaal aantreffen, lichten hun ideeën daaromtrent toe of leggen eventuele problemen aan de groep voor. Mogelijke invalshoeken voor reflectie over het thema zijn:

1. Hervorming in het historiografisch discours. Kritiek op de negentiende- en twintigste-eeuwse geschiedschrijving. Hoe is discours over hervorming als politiek discours opgepikt in de wetenschappen?
2. Hervorming in het contemporain discours. Wat is de bruikbaarheid van een definitie van 'hervorming'. Hoe herken je hervorming? Hoe functioneren hervormingsgerelateerde begrippen in contemporaine teksten? Wat is de impact van specifieke hervormingsondernemingen in specifieke casussen?
3. Hervorming als een spiritueel gegeven. Bekering als motief in religieuze biografieën en andere teksten. Omvorming van de ziel als motief in mystieke literatuur en als thema in theologische reflectie.
4. Hervorming als een sociaal en politiek gegeven. Over institutionele en kerkpolitieke hervormingen en hun intellectuele, ideologische en spirituele achtergronden.

Deze eerste interuniversitaire masterclass heeft tot doel om zoveel mogelijk jonge onderzoekers werkzaam op of sympathiserend met het studiegebied van cultuur en religie bij elkaar te brengen. Onderzoeksgroepen en -instituten aan Vlaamse Universiteiten zijn talrijk maar diffuus. Er bestaat vandaag geen overkoepelend interuniversitair platform waarop onderzoekers elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in debat kunnen treden. Deze masterclass is een poging hierin verandering te brengen. Aan het slot van de bijeenkomst reflecteren we over de wenselijkheid en de mogelijkheden om dit platform een leven te geven op langere termijn.

SUGGESTIES KEYNOTE SPEAKERS

1. John Van Engen
2. Peter Raedts
3. Steven Vanderputten

VOORLOPIGE READER

1. Julia S. Barrow, 'Ideas and Applications of Reform' in: Thomas Noble & Julia Smith (ed.), *The Cambridge History of Christianity 3. Early Medieval Christianities, c. 600-c. 1100* (Cambridge, 2008), 345-62.
2. Giles Constable, 'Renewal and Reform in Religious Life: Concepts and Realities', in: Robert Benson & Giles Constable (ed.), *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century* (Cambridge, 1982), 37-67.
3. Hoofdstuk uit: Brian Cummings & James Simpson, *Cultural Reformations: Medieval and Renaissance in Literary History*. Oxford, 2010.
4. Susan C. Karant-Nunn, *The Reformation of Feeling: Shaping the Religious Emotions in Early Modern Germany*. Oxford, 2010.
5. Hoofdstuk uit John O'Malley, *Trent and All That: Renaming Catholicism in the Early Modern Era*. Cambridge, 2000.
6. Hoofdstuk uit Louis B. Pascoe e.a. (red.), *Reform and Renewal in the Middle Ages and the Renaissance: Studies in Honor of Louis Pascoe*. Leiden, 2000.
7. Paul Pierson, *Politics in Time. History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton/Woodstock, 2004.
8. John Van Engen, 'Multiple Options: The World of the Fifteenth-Century Church'. *Church History*, 77 (2008), 257-284.
9. Alexandra Walsham, 'The Reformation and 'the Disenchantment of the World' Reassessed'. *The Historical Journal*, 51 (2008), 497-528.

CALL

Wie geïnteresseerd is om aan deze masterclass deel te nemen, zijn of haar onderzoek te presenteren, een relevante casus voor te leggen of een sleuteltekst te bespreken, kan zich **tot 17 augustus** aanmelden bij jonas.vanmulder@ua.ac.be.

Het definitieve programma en een bundel met daarin alle teksten en de samenvattingen van de projecten van alle deelnemers zullen tijdig worden verspreid.